

Διάταξη Θεματικής Ενότητας ΒΙΗ611 / ΝΕΥΡΟΗΘΙΚΗ

Σχολή	ΣΑΚΕ	Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών	
Πρόγραμμα Σπουδών	ΒΙΗ	Βιοηθική – Ιατρική Ηθική	
Θεματική Ενότητα	ΒΙΗ611	ΝΕΥΡΟΗΘΙΚΗ	
Επίπεδο	Προπτυχιακό	Μεταπτυχιακό	
		Μάστερ	Διδακτορικό
		✘	
Γλώσσα Διδασκαλίας			
Τύπος Διδασκαλίας	Εξ αποστάσεως		
Τύπος Θεματικής Ενότητας	Υποχρεωτική		Επιλογής
	✘		
Αριθμός Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων	Σύνολο	Φυσική Παρουσία	Τηλεσυναντήσεις
	4	0	4
Αριθμός Εργασιών	2		
Υπολογισμός Τελικής Βαθμολογίας	Εργασίες	Δραστηριότητες	Τελικές Εξετάσεις
	30 %	10 %	60 %
Αριθμός Ευρωπαϊκών Πιστωτικών Μονάδων (ECTS)	10		

Περιγραφή Θεματικής Ενότητας

Η Θ.Ε. ΝΕΥΡΟΗΘΙΚΗ είναι μάθημα υποχρεωτικό και αφορά σε ένα πολύ σφριγηλό ερευνητικό πεδίο ανάλυσης ζητημάτων με επιπτώσεις καινοφανούς έντασης και έκτασης για την κοινωνία αλλά και την οντολογία της ανθρωπίνης ύπαρξης. Πρόκειται, συγκεκριμένα, περί ζητημάτων που εγείρονται από τις εξελίξεις στο ερευνητικό πεδίο της Νευρο-επιστήμης και τις διάφορες τεχνολογικές εφαρμογές της τελευταίας αυτής. Η ένταση και η έκταση των εν λόγω ζητημάτων οφείλεται στην ιδιαίτερη σχέση που έχει ο εγκέφαλος με θεμελιακές για το ανθρώπινο ον έννοιες όπως η νόηση, η ελευθερία της βούλησης, η ευθύνη αλλά και η έννοια του προσώπου. Η νευρο-τεχνολογική δυνατότητά μας να παρατηρήσουμε και να παρέμβουμε στις λειτουργίες του εγκεφάλου, όπως και να συνδέσουμε τον εγκέφαλο με μηχανές ή να κατασκευάσουμε συνθετικούς εγκεφάλους, συνιστά αντιστοίχως και μια δυνατότητα παρέμβασης στο περιεχόμενο των προαναφερόμενων εννοιών ή ακόμα και ολοκληρωτικής αναίρεσης των τελευταίων αυτών. Η δε αναμενόμενη εξάπλωση της νευρο-τεχνολογίας σχεδόν σε κάθε πτυχή της ζωής μας ενδέχεται να μεταβάλλει τη διάρθρωση της κοινωνίας και τον τρόπο λειτουργίας των διαφόρων θεσμών της, θέτοντας ταυτόχρονα και μια σειρά καιρίων ηθικών, νομικών και πολιτικών ζητημάτων. Προς αντιμετώπιση των εν λόγω ζητημάτων, ένα ετερόκλητο πλήθος ερευνητών και στοχαστών από διάφορα πεδία της επιστήμης και της ανθρωπίνης διάνοησης όπως αυτά της Νευρο-επιστήμης, της Φιλοσοφίας (κυρίως Ηθικής Φιλοσοφίας και Φιλοσοφίας του Νου), της Ιατρικής (κυρίως Ψυχιατρικής και Νευρολογίας), της Ψυχολογίας, της Νομικής και Πολιτικής επιστήμης, της Τεχνητής Νοημοσύνης και της Κοινωνιο-βιολογίας, ενώνουν τις δυνάμεις τους συνιστώντας ένα πολύ δυναμικό διεπιστημονικό πρόγραμμα τόσο θεωρητικής όσο και απόλυτα εφαρμοσμένης χροιάς, το πρόγραμμα της Νευρο-ηθικής.

Στόχος της παρούσας Θεματικής Ενότητας (στο εξής Θ.Ε.) είναι η εξοικείωση των φοιτητών με τα κυριότερα ηθικά, νομικά, κοινωνικά και οντολογικά ζητήματα της Νευρο-ηθικής, όπως αυτά ανακύπτουν από σύγχρονες αλλά και μελλοντικά δυνατές εφαρμογές της νευρο-επιστημονικής γνώσης. Ηθικά ζητήματα όπως αυτά της νοητικής ιδιωτικότητας, αυτονομίας και τελικά ελευθερίας, της ισότητας, της ασφάλειας, της επιτήρησης και του εξαναγκασμού, οντολογικά ζητήματα όπως αυτά της αλλοίωσης της προσωπικής ταυτότητας ή της αμφισβήτησης της ελευθερίας της βούλησης αλλά και νομικής φύσεως ζητήματα όπως αυτά της κακοδικίας, της αυτό-ενοχοποίησης και της προληπτικής ενοχοποίησης και φυλάκισης αναλύονται ενδελεχώς με σκοπό οι φοιτητές να κατανοήσουν σε βάθος τους άμεσα ισχύοντες αλλά και τους δυνητικούς κινδύνους μιας αλόγιστης εξάπλωσης εφαρμογών της νευρο-επιστημονικής γνώσης και τεχνολογίας που έχει ήδη αρχίσει να λαμβάνει χώρα. Επιπλέον στόχος της όλης ανάλυσης είναι να καταστήσει τους φοιτητές ικανούς να εντοπίζουν τα διάφορα νευρο-ηθικής συνάφειας ζητήματα στην καθημερινότητά τους (και πιθανώς στο πεδίο εργασίας τους) και να μπορούν να τα αντιμετωπίσουν εφαρμόζοντας τις βασικές αρχές θεωρητικής ανάλυσης και εφαρμοστικής δράσης που θα διδαχθούν στην παρούσα Θ.Ε. Τέλος, ένας ακόμα εύλογος στόχος αυτής της Θ.Ε. είναι να προσφέρει ένα επαρκές υπόβαθρο νευρο-ηθικής γνώσης προλειαίνοντας το έδαφος για μια περαιτέρω διδακτορική εξειδίκευση στη Νευρο-ηθική όσων φοιτητών το επιθυμούν.

Ως προς το περιεχόμενό της, η Θ.Ε. διακρίνεται ουσιαστικά σε τέσσερις βασικές ομάδες διαλέξεων. Η πρώτη (διαλέξεις 2 και 3) αφορά στην πρόσκτηση βασικών γνώσεων προαπαιτούμενων ώστε να είναι σε θέση οι φοιτητές να κατανοήσουν εις βάθος την ανάλυση που επιχειρείται στις διαλέξεις που ακολουθούν. Αναλυτικότερα, η δεύτερη διάλεξη (Προαπαιτούμενες Γνώσεις I: Στοιχεία Γνωσιακής Νευρο-επιστήμης) αφορά σε βασικές νευρο-επιστημονικές γνώσεις που θα επιτρέψουν στους φοιτητές να αξιολογούν τις διάφορες νευρο-τεχνολογικές χρήσεις ως προς την επιστημονική εγκυρότητα και αξιοπιστία τους, στοιχείο απαραίτητο για την από μέρους των φοιτητών κατανόηση του εφικτού μιας χρήσης καθώς και των ζητημάτων ασφάλειας και επιστημονισμού που αυτή ενδέχεται να εγείρει. Η τρίτη διάλεξη (Προαπαιτούμενες γνώσεις II: Στοιχεία Φιλοσοφίας του Νου) προσφέρει στους φοιτητές μια βασική κατάρτιση σε ζητήματα Φιλοσοφίας του Νου. Αυτή η γνώση κρίνεται επίσης απαραίτητη, δεδομένου ότι τόσο η εξέταση των ηθικών και νομικών ζητημάτων που απορρέουν από την αξιοπιστία μιας νευρο-τεχνολογικής εφαρμογής, όσο και η ανάλυση των οντολογικής φύσεως θεμάτων που η τελευταία αυτή εγείρει, συχνά απαιτούν τη στροφή στη βασική ορολογία και προβληματική της Φιλοσοφίας του Νου, όπως αυτή εκφράζεται μέσω του προβλήματος συσχέτισης Νου-Εγκεφάλου και τα ερωτήματα ως προς τη φύση της νοητικής συνιστώσας εν γένει. Ως δεύτερη ομάδα διαλέξεων θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τις διαλέξεις 4 και 5 (Οι Νευρο-επιστήμες για την Ηθική μέρος 1^ο και 2^ο , αντίστοιχα) οι οποίες αφορούν στη μια εκ των δύο κύριων κατευθύνσεων της νευρο-ηθικής έρευνας, όπως τις διακρίνει η Adina Roskies και συγκεκριμένα στην ανάλυση των νευρο-βιολογικών και ψυχολογικών δράσεων

επί των οποίων εδράζεται η 'ηθική νόση', ήτοι η ικανότητά μας να προβαίνουμε σε ηθικού τύπου κρίσεις. Αναλύονται οι διάφορες προσεγγίσεις και διχογνωμίες περί του εν λόγω θέματος αλλά και οι εγγενείς αδυναμίες μιας τέτοιου τύπου έρευνας. Η τρίτη και η τέταρτη ομάδα διαλέξεων (διαλέξεις 6 έως και 12) αφορούν στην υπό τη Roskies δεύτερη ερευνητική κατεύθυνση της νευρο-ηθικής έρευνας και συγκεκριμένα στην 'Ηθική για τη Νευρο-επιστήμη', η οποία αφορά στη μελέτη των ηθικών, νομικών, κοινωνικών και οντολογικών ζητημάτων που απορρέουν των χρήσεων της νευρο-επιστημονικής γνώσης και τεχνολογίας σε διάφορες πτυχές της ζωής μας. Αξίζει, εδώ να τονιστεί ότι ο διαχωρισμός των διαλέξεων της 'Ηθικής για τη Νευρο-επιστήμη' σε δύο ομάδες ακολουθεί ουσιαστικά τις αντίστοιχα δύο σύγχρονες νευρο-τεχνολογικές δυνατότητες παρατήρησης του εγκεφάλου και παρέμβασης στον εγκέφαλο. Αναλυτικότερα, η πρώτη ομάδα διαλέξεων (διαλέξεις 6 έως 10) έχει ως βασικό τίτλο «Παρατηρώντας τον εγκέφαλο» και εξετάζει τα ηθικής, νομικής, κοινωνικής και οντολογικής φύσεως ζητήματα που εγείρονται εκ των διαφόρων χρήσεων της νευρο-απεικονιστικής τεχνολογίας, τόσο σε ειδικά πλαίσια όπως αυτά της Δικαιοσύνης και της Κρατικής Ασφάλειας, όσο και σε 'αστικής' (civic) φύσεως χρήσεις για τη μελέτη και ποδηγέτηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς, την αξιολόγηση εργαζομένων κ.α. Τέλος, η τέταρτη ομάδα διαλέξεων (διαλέξεις 11 και 12) έχει ως βασικό τίτλο «Παρεμβαίνοντας στον εγκέφαλο» και αφορά στην ανάλυση ομοίως των ηθικών, οντολογικών, νομικών και κοινωνικών ζητημάτων που απορρέουν της δυνατότητάς μας να παρεμβαίνουμε στο εγκέφαλο για ενισχυτικούς σκοπούς, δηλαδή με στόχο την ενίσχυση ή μεταβολή των νοητικών δυνατοτήτων μας και όχι προς θεραπεία κάποιας ψυχικής ή σωματικής νόσου. Η ανάλυση επικεντρώνεται στην ήδη παρατηρούμενη τάση ψυχο-φαρμακευτικής ενίσχυσης (ήτοι ενισχυτικών παρεμβάσεων δια της λήψης ψυχο-φαρμάκων) αλλά εκτείνεται σε ζητήματα που αφορούν στις νευρο-τεχνολογικές παρεμβάσεις επί του εγκεφάλου εν γένει. Μέσω αυτής της διάρθρωσης, η τρέχουσα Θ.Ε. καλύπτει το ολόκληρο το φάσμα των αμιγώς νευρο-ηθικών ζητημάτων, ήτοι των ζητημάτων που εγειρόμενα λόγω της αποκλειστικής σχέσης του εγκεφάλου με έννοιες όπως η νόση, η βούληση και η συνείδηση εξατομικεύουν τη Νευρο-ηθική σε ένα πεδίο διακριτό από τη Βιοηθική (γίνεται, πάντως, αναπόφευκτα και ανάλυση αρκετών ζητημάτων που βρίσκονται στη τομή των δύο αυτών πεδίων, έχοντας μια μάλλον πιο βιοηθική χροιά).

Προ-απαιτούμενες Θεματικές Ενότητες

--	--

Συν-απαιτούμενες Θεματικές Ενότητες

--	--

Σύνθεση Βαθμολογίας

Τρόπος Αξιολόγησης	Βαρύτητα στον τελικό βαθμό	Φόρτος εργασίας	
		Ωρες	ECTS
Εβδομαδιαίες Διαδραστικές Δραστηριότητες	10 %	12,5-15	0,5

Εβδομαδιαία Μελέτη	0%	125-150	5
Εργασία 1	15 %	37,5 - 45	1,5
Εργασία 2	15 %	37,5 - 45	1,5
Τελική/Επαναληπτική Εξέταση	60 %	37,5 - 45	1,5
Σύνολο	100%	250-300	10
Κανονισμοί Βαθμολογίας και Τρόποι Αξιολόγησης			
<ul style="list-style-type: none"> • Ένας/Μια φοιτητής/-τρια βαθμολογείται με 9, εάν συγκεντρώσει το 90% της πιθανής βαθμολόγησης, δηλαδή, $90\% \cdot 10 = 9$, και ούτω καθεξής. • Βαθμός επιτυχίας (Passing rate) <ul style="list-style-type: none"> ○ 50% στις Γραπτές Εργασίες ○ 50% στις Διαδραστικές Δραστηριότητες ○ Δικαίωμα συμμετοχής στις τελικές εξετάσεις μιας Θ.Ε. έχουν οι φοιτητές/-τριες που κατοχύρωσαν τον ελάχιστο απαιτούμενο βαθμό ($\geq 50\%$) τόσο στις Γραπτές Εργασίες όσο και στις Διαδραστικές Δραστηριότητες ○ 50% στην Τελική εξέταση 			
Αν ένας/μία φοιτητής/-τρια συγκεντρώσει βαθμολογία με δεκαδικό ψηφίο, τότε αυτό στρογγυλοποιείται στην πλησιέστερη μισή μονάδα.			